

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ

УДК 316.628

**ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНІ РЕЦЕПЦІЇ ОСВІТНЬОГО ІНТЕРЕСУ
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ**

Денис Александров

*Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького***Александров Денис. Філософсько-антропологічні рецепції освітнього інтересу студентської молоді.**

Освітній інтерес розглядається як інструмент соціокультурного конструювання реальності, чинник антропогенезу. Філософсько-антропологічна рецепція освітнього інтересу передбачає аналіз освітнього вибору, зробленого суб'єктом, але детермінованого понад з урахуванням конкретних умов його існування: інформаційних, соціально-економічних, історико-політичних. Така рецепція передбачає виявлення умов переведення системи в певний стан незалежно від того, в якому стані вона перебувала раніше, та надає аналіз сучасного шляху формування соціокультурних моделей і стилів життя у трансресивному суспільстві.

На зазначених вище теоретико-методологічних засадах робиться спроба дослідити освітній інтерес як ціннісно-раціональну позицію активного суб'єкта в освітньому просторі, яка виявляється і як інтенція, що визначається диспозицією в існуючому полі освітніх послуг, і як суб'єктивна потреба в отриманні знань, вмінь і навичок. З позиції філософської антропології освітній інтерес розглядається як синтез потреби в отриманні суспільно затребуваних знань і можливості її задоволення в світлі освітнього простору, що набув істотно нових якісних рис. Активно використовуються загальнонаукові методи, історичний та компаративістський методи.

Освітній інтерес виступає інструментом, який формує молодь активним суб'єктом соціокультурного конструювання реальності, суб'єктом соціокультурної трансформації трансресивного суспільства. Специфіка освітнього інтересу, його антропогенетична функція виявляється тому, що сучасна молодь як більш інтернальна і, водночас, залежні від зовнішніх тенденцій-аттракторів, володіє значною мотивацією досягнення, прагне знайти межі можливого в пізнанні себе і вийти за об'єктивно встановлені межі. Антропологічний підхід дає можливість поглянути на освітні інтереси студентської молоді в ситуації культурного плюралізму як на ухвалення певних моделей поведінки, що формуються не державою, ідеологією або культурою, а вибором самої людини. Як ніколи сучасне суспільство потребує активного суб'єкта, здатного проявляти інтелектуальну і духовну самостійність у світі розрізаних орієнтирів і мінливих тенденцій. Через це регуляція освітніх інтересів заглиблює пов'язана з впливом на сутнісні характеристики людини.

Ключові слова: антропогенез, освітній інтерес, студентська молодь, система освіти, культура.

Александров Денис. Философско-антропологические рецепции образовательного интереса студенческой молодежи.

Образовательный интерес рассматривается как инструмент социокультурного конструирования реальности, фактор антропогенеза. Философско-антропологическая рецепция образовательного интереса предполагает анализ образовательного выбора, сделанного субъектом, но детерминированного более с учетом конкретных условий его существования: информационных, социально-экономических, историко-политических. Такая рецепция предполагает выявление условий перехода системы в определенное состояние независимо от того, в каком состоянии она находилась ранее, и предоставляет анализ современного пути формирования социокультурных моделей и стилей жизни в трансгрессивные общества.

На указанных выше теоретико-методологических основах делается попытка исследовать образовательный интерес как ценностно-рациональную позицию активного субъекта в образовательном пространстве, которая проявляется и как интенция, которая определяется диспозицией в существующем поле образовательных услуг, и как субъективная потребность в получении знаний, умений и навыков. С позиции философской антропологии образовательный интерес рассматривается как синтез потребности в получении общественно востребованных знаний и возможности ее удовлетворения в свете образовательного пространства, получившего существенно новые качественные черты. Активно используются общенаучные методы, исторический и компаративистский методы.

Образовательный интерес выступает инструментом, который формирует молодежь активным субъектом социокультурного конструирования реальности, субъектом социокультурной трансформации трансгрессивного общества. Специфика образовательного интереса, его антропогенетическая функция проявляется в том, что современная молодежь как более интернальная и одновременно зависимая от внешних тенденций-аттракторов, обладает значительной мотивацией достижения, стремится найти пределы возможного в познании себя и вийти за об'єктивно установленные пределы. Антропологический подход дает возможность взглянуть на образовательные интересы студенческой молодежи в ситуации культурного плюрализма как на принятие определенных моделей поведения, которые формируются не государством, идеологией или культурой, а выбором самого человека. Как никогда современное общество требует активного субъекта, способного проявлять интеллектуальную и духовную самостоятельность в мире разрозненных ориентиров и меняющихся тенденций. Поэтому регуляция образовательных интересов глубиной связана с воздействием на существенные характеристики человека.

Ключевые слова: антропогенез, образовательный интерес, студенты, система образования, культура.

Aleksandrov Denis. Philosophical-anthropological receptions of educational interest of student youth.

The article is devoted to the investigation of educational interest of student's youth in social anthropology context. Educational interest is examined as an instrument of the socio-cultural constructing of reality, factor of anthropogenesis. It is shown that in modern cultural pluralism, youth becomes active subject, which forms valued-normative systems, socio-cultural models and lifestyles in transitional society.

Philosophical-anthropological reception of educational interest involves an analysis of the educational choice made by the subject, but determined from above, taking into account the specific conditions of its existence: information, socio-economic, historical-political identity. In other words, we are talking about a choice made on the basis of information that this person (or system) accepts.

By means of the theory of dynamical systems, such reception presupposes the identification of conditions for the translation of the system into one definite state, regardless of the state in which it was earlier.

The researcher is mainly interested in the parametric mechanism of modernization of the system, the essence of which is that for some (finite) time the parameters of the educational system change so much that it becomes monostable (that is, one of the states becomes unstable and then disappears) and accordingly the change of educational interests of the included in the system of subjects. Regardless of the state of the educational system, it falls into the remaining stable state. After that, the parameters return their previous values, the system becomes bistable, but remains in a new state.

Key words: anthropogenesis, educational interest, student's youth, system of education, culture.

Постановка проблеми. Зростання інтересу до сфери освіти як в загально соціальному контексті, так і в світлі філософської антропології багато в чому зумовлено сучасними змінами механізмів соціального успадкування. Стрімке зростання обсягів інформації, розвиток технології її передавання, а також підвищення попиту в творчому, активному суб'єкті, визначають необхідність пошуку механізмів інтенсифікації передачі культурно-історичного досвіду з підтримкою якості всієї системи освіти. Оскільки освіта є специфічним інститутом, покликаним забезпечувати збереження і відтворення матеріальної і духовної спадщини будь-якого суспільства, проблематика зацікавленості, мотивації студентської молоді до освіти як такої набуває особливої актуальності.

Актуальність для теорії і практики. Із методологічної точки зору, дослідження проблеми інтересу в такій сфері соціальної практики, як освіта, є вельми складною, багатоаспектною, представлена в науковій літературі в соціально-психологічному, педагогічному, соціологічному, філософському, культурологічному й антропологічному вимірах. Відзначимо, що кожна з дисциплін суспільствознавчого циклу крізь призму свого предмету приділяє увагу лише певним аспектам проблеми інтересу й освіти: морально-етичним, культурно-історичним, ціннісно-емоційним, екзистенціалістським, практико-інноваційним тощо. Як наслідок у суспільствознавчому дискурсі активно застосовуються різні тлумачення освітнього інтересу, що, проте, не сприяє більш-менш однозначному поясненню цього явища у власне антропологічному сенсі.

Насамперед відзначимо, що звернення у цьому питанні не так до соціології, як до філософської антропології є виправданим через розуміння людини (та її інтересів) як самоцінності поза відношенням до інституту держави та розуміння освіти як атрибутивної характеристики людського буття, а не як однієї з

форм соціальної практики. Оскільки для антропологів визначальною є теза про «відкритість», «незавершеність» людського буття, дослідження освітнього інтересу як прагнення до більш значущих освітніх ресурсів і як процесу умовно кажучи «перед-досягнення» освітньої мети безпосередньо в антропологічному контексті становить достатньо перспективне дослідницьке поле.

Філософсько-антропологічна рецепція освітнього інтересу передбачає аналіз освітнього вибору, зробленого суб'єктом, але детермінованого «ззовні» з урахуванням конкретних умов його існування: інформаційних, соціально-економічних, історико-політичних тощо. Іншими словами, мова йде про вибір, зроблений на підставі інформації, яку людина (або система) приймає.

Мовою теорії динамічних систем подібна рецепція передбачає виявлення умов переведення освітньої системи в певний стан незалежно від того, в якому стані вона перебувала раніше.

Дослідника цікавлять переважно параметричний механізм модернізації освітньої системи, суть якого полягає в тому, що на деякий (кінцевий) час параметри освітньої системи змінюються настільки, що вона стає моностабільний (тобто один зі станів стає нестійким, а потім зникає) і відповідно відбувається зміна освітніх інтересів включених в систему суб'єктів. Незалежно від того, в якому стані перебувала освітня система, вона отримує нові ознаки стійкого стану, відтак система стає бістабільною, але залишається в новому стані.

Аналіз літературних джерел. У довідковій науковій літературі такі категорії, як «освіта» і «інтерес», мають широке коло значень. Ми схилиємося до найбільш загального визначення освіти як процесу і результату засвоєння певної системи знань в інтересах людини, як сукупності систематизованих знань, вмінь і навичок, що отримує індивід самостійно або в процесі регламентованого навчання. Своєю чергою,

інтерес ми розуміємо як ціннісно-раціональну позицію соціального суб'єкта в просторово-часовому, діяльнісному та соціокультурному контексті, яка виявляється як заломлення потреб суб'єкта крізь призму фактичних можливостей їх задоволення в межах, визначених станом суспільного розвитку і позицією в ньому конкретного суб'єкта.

Мета статті. На зазначених вище теоретико-методологічних засадах робиться спроба дослідити освітній інтерес як ціннісно-раціональну позицію активного суб'єкта в освітньому просторі, яка виявляється і як інтенція, що визначається диспозицією в існуючому полі освітніх послуг, і як суб'єктивна потреба в отриманні знань, вмінь і навичок.

Методи дослідження. З позиції філософської антропології освітній інтерес розглядатиметься як синтез потреби в отриманні суспільно затребуваних знань і можливості її задоволення в світлі освітнього простору, що набув істотно нових якісних рис. Активно використовуватимуться загальнонаукові методи, історичний та порівняльний методи.

Не менш важливим методичним моментом, на нашу думку, і обґрунтування відмінності змісту категорій «інтерес» і «мотивація». Не зважаючи на всю «пластичність» детермінант людської поведінки, тобто на взаємозумовленість потреб, інтересів, мотивів, прагнень і їх міцне єднання в певній ситуації, інтерес ми тлумачимо як якісно складніший феномен, ніж мотивація, який має подвійну суб'єкт-об'єктну природу. У середині ХХ ст. А. Гелен («Про систематику антропології», 1942) щодо цього писав: «Якби спонуки і потреби не ставали цілеспрямованими інтересами тільки під впливом обставин свого виконання, вони не випробували б і ніякого змістовного сповнення фантазії мети. А без цього знов-таки не вдалося б зберегти зміст спонук під час зміни зовнішніх обставин, і не було б ніякої діяльності, що слугує майбутньому виконанню спонук» [1, с. 193].

Поділяючи позицію вченого, ми не розглядаємо інтерес і мотивацію як змістовно рівнозначні категорії (що є типовим для психологічної інтерпретації інтересу), а розуміємо інтерес як інтегральну суспільствознавчу категорію, яка в своє семантичне поле залучає низку таких значень, як «ціле-орієнтація», «пізнавальна спрямованість», «ціннісна диспозиція», «прагнення до блага, вигоди» [2, с. 218].

Результати дослідження. У чому ж полягає філософсько-антропологічний зміст освітнього інтересу? Вважаємо, що шукати відповіді на це запитання слід у характері взаємозв'язку людини з предметним середовищем. Свого часу Е. Фінк

відзначив: «Людина справді нескінченно цікавиться собою і саме задля себе досліджує предметний світ. Будь-яке пізнання речей в решті решт відбувається задля самопізнання. Усі обернені назовні науки вкорінені в антропологічному інтересі людини до самої собі» [3, с. 373].

Вочевидь, що на відміну від тваринного світу, де умови і способи задоволення потреб є аргіогі визначеними, інстинктивно заданими, в людському середовищі має місце складна, багаторівнева взаємодія з відтворення, структуризації, реорганізації умов, необхідних для задоволення потреб суб'єктів. На цю обставину вперше звернули увагу античні філософи (Демокрит, Платон, Аристотель, Епікур, Цицерон), запропонувавши термін «interest» для позначення матеріальних аспектів людського благополуччя, які в більшості випадків зводилися до прагнення до блага, позбавлення від страждань, задоволення потреб, цікавості тощо. Долаючи межі міфологічного розуміння причин людської діяльності, античні філософи пов'язували людські інтереси з диспозиціями суб'єктів, що забезпечують певну якість бажаних благ, рівень задоволення потреб і відповідні умови їх задоволення.

Подальше обґрунтування антропологічної природи інтересу мислителями епохи Відродження (Е. Роттердамський, Н. Макіавеллі) також тяжіло до євдемоністичних учень античності, оскільки інтерес як «природне прагнення до блага» визнавався незмінним атрибутом людської природи, джерелом опору долі, чинником подолання фортуни, зумовленості.

Проте більш обґрунтоване визначення інтересу в контексті антропогенезу надали класики німецької філософії (І. Кант, Г. Гегель, Л. Фейєрбах). Суто антропологічні характеристики інтересу неодноразово відзначав І. Кант у праці «Критика практичного розуму» (1788): «Із поняття мотиву виникає поняття інтересу, який є властивим лише істоті, що володіє розумом, і позначає мотив волі, оскільки він проявляється через розум. Тому лише про розумну істоту можна казати, що вона виявляє до чого-небудь інтерес; істоти, позбавлені розуму, мають лише почуттєві спонуки» [4, с. 306].

У системі діалектичних категорій Г. Гегель розглядав інтерес як стан «нетотожності» собі, момент злиття «самобуття» (свого) й «інобуття» (чужого) як модусів взаємної зміни діалектичних протилежностей. Згідно з ученим, інтерес є одиницею, що пов'язує, або перехідним станом системи, яка надає їй внутрішню нестабільність, інтенцію, тенденцію до саморуху. Поєднуючи два протилежних полюси в єдину цілісність,

людський інтерес набуває двох протилежних властивостей, що зумовлює його суперечність у діалектичному сенсі. Хоч би яких виглядів і проявів набував інтерес, він завжди «утримує» людину в межовому стані перед-досягнення мети, вказуючи на взаємозв'язок суб'єктивно-ідеальних і об'єктивно-матеріальних елементів самості.

Своєю чергою, на принципах антропологічного матеріалізму Л. Фейербах розглядав інтерес як життєво необхідний стимул виключно людської діяльності, що породжується об'єктами матеріального світу, відображеними в людській свідомості: «Чим ближче для мене об'єкт, чим більше пов'язаний він зі мною, з моїми особистими інтересами, з моєю сутністю, тим зацікавленіше, тим егоїстичніше і моє знання, моє уявлення, моє відчуття, тим більш невід'ємне воно від мене і, отже, більш суб'єктивне... А сприйняття предметів, від нас віддалених, тобто з якими нас не пов'язує безпосередній життєвий інтерес, вільне, іншими словами, де об'єктивні, пізнавальні сприйняття або, вірніше, уявлення у власному сенсі» [5, с. 820].

Властива психологізація інтересу класиками німецької філософії дістала подальший розвиток у серії соціально-психологічних концепцій інтересу, зокрема в гуманістичній психології Е. Фрома («Людина для себе», 1964). Згідно з ученим, «прогресивний» потенціал інтересу, його антропологічна цінність полягає у збереженні існування людини, розвитку її здібностей і збільшенні можливостей, у самому процесі самопізнання. Згідно з Е. Фромом, у процесі задоволення потреб, реалізації інтересів, людина створює нові комбінації з елементів досвіду, привносить новизну у свою як суб'єктивну, так і об'єктивну реальність, структурує нові практики і більш ефективні механізми взаємодії із середовищем. У контексті соціальної творчості вельми плідними є ідеї Ф. Лерша («Обличчя і душа», 1971), який розглядав інтерес як антропологічний детермінант поведінки разом з прагненням до продуктивної творчості, пізнавальними і художніми потребами, релігійними орієнтаціями.

Антропологічне тлумачення інтересу також було властиве представникам російського лібералізму другої половини XIX ст. Зокрема, П. Новгородцев, ставлячи людину перед вибором між суспільною гармонією і приватним інтересом, обстоював принцип вільного універсалізму, в якому свобода і рівність суб'єктів поєднуються із загальністю їх інтересів [6, с. 213].

Вагомий внесок у розуміння сутності людського інтересу зробив структурний антрополог К. Леві-Стросс, який у поясненні

цього явища спирався на ідею когнітивного впорядкування людиною свого знання і досвіду за допомогою бінарних опозицій. У цьому випадку етимологічно зрозумілий інтерес (від лат. «inter» і «esse» – бути між, серед) розглядається у гегелівському дусі як єднальна ланка двох протилежностей, що забезпечує їх діалектичну єдність, трактується як рубіжний стан, момент переходу від одного полюса системи до іншого. У цьому сенсі вчений акцентував увагу на людській здатності проявляти інтерес (зацікавленість) шляхом фіксації в одному об'єкті двостороннього зв'язку протилежностей (наприклад, логічного й ірраціонального, звичного і невідомого, впорядкованого і хаотичного), і саме у властивості інтересу поєднувати взаємовиключні і рівно необхідні властивості об'єкта вбачав причину інтелектуальної «напруги», енергетичну основу зацікавленості.

На сьогоднішній день велика увага антропології інтересу приділяється у працях Ю. Габермаса, який вбачає в інтересі джерело прогресуючих прагнень людства, детермінант соціокультурної і цивілізаційної специфіки. У праці «Пізнання і інтерес» (1968) Ю. Габермас розглядає інтерес як невід'ємну умову формування людського знання, як систему «інтерпретацій, які роблять можливою орієнтацію дії в межах загальних традицій, і аналіз, який звільняє свідомість від залежності від певних об'єктивних сил» [7, с. 207].

Дослідник пропонує розрізнити технічний, практичний і емансипаційний різновиди інтересу. Зокрема, властивий людині «технічний інтерес» розуміється як прагнення підпорядкувати предметний світ, що наочно виявляється у сфері науки і техніки. «Практичний інтерес», на думку вченого, має прояв у сфері міжособистісної інтеракції, де виробляються ідеали і цілі, що визначають напрям розвитку людської комунікації. Нарешті, «емансипаційний інтерес» мислиться показником звільнення людини від різних форм відчуження і пригноблення, що виникають у зв'язку з перенесенням у сферу людської взаємодії технократичних і технічних форм (звільнення від «колонізації життєвих світів»). Отже, методологічні засади «теорії комунікативної дії» наголошують суто антропологічну сутність інтересу, його різновиди та специфіку прояву у світлі сучасних форм людської взаємодії.

Соціальна антропологія у своєму арсеналі має чимало концепцій, що пояснюють фундаментальні засади становлення людини з властивими їй інтересами, прагненнями, орієнтаціями. При цьому одні вчені поклалися на людську психіку, розмірковуючи про ціннісно-

мотиваційні аспекти детермінації людської поведінки, інші робили спроби вмістити людські інтереси в економічні рамки вигоди і прагнення до блага, треті зверталися до соціальних чинників, шукаючи природу інтересу в надіндивідуальних культурних імперативах. У соціальній антропології інтерес розуміється у праксеологічному (як інтенціональна активність), гносеологічному (як суб'єктивна преференція, позитивна когнітивно-емоційна оцінка об'єктів), аксеологічному (інтерес розглядається в міцному взаємозв'язку з цінностями) вимірах.

Перейдемо до розгляду антропологічного значення освітнього інтересу сучасної студентської молоді. Насамперед відзначимо, ще освітній інтерес відіграє значну роль у процесі самоствердженні людини, забезпечує і спрямовує процес пізнання, сприяє мобілізації волі, визначає чимало соціальних властивостей індивіда, визначає вектор цільових установок. Вбачаючи суб'єкт-об'єктний характер інтересу як явища, дослідження освітнього інтересу студентської молоді передбачає: 1) розгляд соціальної ситуації, в якій знаходиться студент, переплетення його численних зв'язків і відносин з іншими суб'єктами освітнього процесу; 2) розгляд багатовікових культурою зразків, які студенти засвоюють і опосередковують своєю діяльністю; 3) оцінку освітніх можливостей, якими студентська молоді потенційно володіє; 4) вивчення нових освітніх стратегій, що дають можливість ефективно орієнтуватися як на ринку освітніх послуг, так і безпосередньо в засвоєнні учбової інформації.

Головне питання полягає в тому, як сучасна демократизація вищої освіти, територіальне, технологічне і профільне розширення освітніх можливостей здатні розвинути й утримати інтерес студентської молоді до навчання, збільшити зацікавленість студентів в отриманні освітніх послуг, адже від вибору молоддю життєвих орієнтирів багато в чому залежить вектор розвитку суспільства.

Студентська молоді як окрема соціально-демографічна група, що має свої вікові і психологічні особливості, з одного боку, найбільш відрита й адаптивна до якісно нових реалій, а з іншого – гостро і проблемно реагує на екстремальні умови «перехідного періоду», оскільки тільки починає вибудовувати життєву стратегію, формувати переконання, стійку світоглядну позицію. Сучасне студентство опинилося в ситуації розлому колись звичної, більш-менш передбаченої і контрольованої системи людського буття, і зародженням якісно нової моделі буття з властивою мозаїчністю і підвищеною динамікою.

У соціокультурній ситуації, що склалася, саме студентська молоді є найбільш активним суб'єктом конструювання соціальної дійсності. Соціально-психологічні особливості віку (лабільність, активність, креативність, ініціативність, максималізм), а також особливості її соціального стану (маргінальна, невизначена в соціальній структурі), є передумовами соціальної творчості і перетворюють молоді на соціальну групу, здатну і спрямовану до соціального експериментування, випробування різних моделей і зразків соціальної поведінки і стилів життя. У середовищі студентської молоді більш виразно проявляються альтернативні культурні зразки і стилі життя, в яких «експериментальним» шляхом здійснюється випробування нового соціального порядку.

Сучасна дифузність субкультурних стилів сприяє максимізації принципу свободи у виборі освітніх послуг, прагненні до високого стандарту якості освіти, гедонізму, товарищескості й експресивності, дозвоільнево-розважальний орієнтації навчання. Властивою особливістю освітніх інтересів стає орієнтація на інноваційні форми спілкування, прагнення до яскравості і зовнішньої стилізації, приналежності до нового, прогресивного стилю. На освітні інтереси студентства накладає свій відбиток споживчий стиль життя, вплив різноманітних тенденцій-аттракторів.

Оскільки вплив суспільства на освітні інтереси студентської молоді відбувається шляхом включення молоді людини в систему універсальних способів самореалізації через приєднання до широкого масиву створеної людством культури сучасний процес формування освітніх інтересів студентської молоді відбувається в умовах вибору між різними культурними зразками. Характерне ускладнення соціальних зв'язків і форм людської комунікації, постійне «оновлення» соціальних практик вимушують молоді вибирати найбільш «життєву», ефективну позицію, постійно відшукувати нові можливості і перспективи розвитку. Виявляючись як включення молоді в систему освітніх практик, освітній інтерес розкриває процес побудови людиною самого себе, своєї автентичності під час вибору різноманітних культурних моделей, зразків. Властива відсутність ідеологічного впливу і можливість вирватися за межі повсякденності створюють сприятливі умови для діяльно-творчої поведінки молоді, реалізації її інтересів.

Отже, освітній інтерес виступає інструментом, який формує молоді активним суб'єктом соціокультурного конструювання реальності, суб'єктом соціокультурної трансформації перехідного суспільства. Інтерес

передусє творчим пошукам, забезпечує становлення нових ціннісно-нормативних систем, соціокультурних моделей і стилів життя перехідного суспільства. Специфіка освітнього інтересу, його антропогенетична функція виявляється тому, що сучасна молодь як більш інтернальна і, водночас, залежні від зовнішніх тенденцій-аттракторів, володіє значною мотивацією досягнення, прагне знайти межі можливого в пізнанні себе і вийти за об'єктивно встановлені межі.

Відомі слова Е. Касирера: «... на перших стадіях людське пізнання спрямоване виключно на зовнішній світ. Адже всі безпосередні потреби і практичні інтереси людини залежать від її природного оточення. Але з розвитком культури виявляється і протилежна тенденція людського буття. В найранніших проблисках людської свідомості ми знаходимо вже інтровертивну позицію, яка супроводжує і доповнює екстравертивну Цей процес можна досліджувати майже в усіх формах культурного життя людини» [8, с. 6].

Список використаних джерел

1. Гелен А. О систематике антропологии // Проблема человека в западной философии: переводы. – М. : Прогресс, 1988. – С. 152–201.
2. Александров Д. Категория «интерес» в социологическом дискурсе: исторична еволюція змісту // Мультиверсум. Філософський альманах: 36. наук, праць. Вип. 77. – К. : 2009. – С. 217–232.
3. Финк Э. Основные феномены человеческого бытия // Проблемы человека в западной философии. – М. : 1988. – С. 357–403.
4. Кант И. Сочинения: В 6-ти тт. – М. : Мысль, 1963. – Т.4. – 1965. – 544 с.
5. Фейербах Л. Избранные философские произведения: В 2-х тт. – М. : Политиздат, 1955. – Т. 2. – 1955. – 942 с.
6. Новгородцев П.И. Об общественном идеале // Власть и право. Из истории русской правовой мысли. – Л. : Лениздат, 1990. – 213 с.
7. Habermas J. Knowledge and Human Interests. – London : Heinemann, 1971. – 314 p.
8. Кассирер Э. Опыт о человеке: Введение в философию человеческой культуры. Что такое человек? // Проблема человека в западной философии. – М. : 1988. – С. 3–30.

Відомості про автора:

Александров Денис Валентинович
aleksandrov-denis@i.ua

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь, Запорізька обл., 72312, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7111-7757>

Висновки. Філософсько-антропологічну методологію в освіті можна розглядати як світоглядну і теоретико-методологічну підставу розбудови розвиваючої освіти, як синтезовану систему знань про практику побудови власне людського в людині.

Перспективним у цьому напрямі є обґрунтування системи освіти як антропологічної практики, так би мовити практики «олюднення», а не тільки освоєння знань, вмінь і навичок. Антропологічний підхід дає можливість поглянути на освітні інтереси студентської молоді в ситуації культурного плюралізму як на ухвалення певних моделей поведінки, що формуються не державою, ідеологією або культурою, а вибором самої людини. Як ніколи сучасне суспільство потребує активного суб'єкта, здатного проявляти інтелектуальну і духовну самостійність у світі розрізнених орієнтирів і мінливих тенденцій. Через це подальша регуляція освітніх інтересів завглибшки пов'язана з впливом на сутнісні характеристики людини і подальші перепекти ви її розвитку.

References

1. Gelen A. O sistematike antropologii // Problema čeloveka v zapadnoj filosofii: perevody. – M. : Progress, 1988. – S. 152–201.
2. Aleksandrov D. Kategorija «interes» v sociologičnomu diskursi: istorična evolūcija zmistu // Mul'tiversum. Filofs'kij al'manah: 36. nauk, prac'. Vip. 77. – K. : 2009. – S. 217–232.
3. Fink È. Osnovnye fenomeny čelovečeskogo bytiâ // Problemi čeloveka v zapadnoj filosofii. – M. : 1988. – S. 357–403.
4. Kant I. Sočineniâ: V 6-ti tt. – M. : Mysl', 1963. – T.4. – 1965. – 544 s.
5. Fejerbah L. Izbrannye filosofskie proizvedeniâ: V 2-h tt. – M. : Politizdat, 1955. – T. 2. – 1955. – 942 s.
6. Novgorodcev P.I. Ob obščestvennom ideale // Vlast' i pravo. Iz istorii russkoj pravovoj mysli. – L. : Lenizdat, 1990. – 213 s.
7. Habermas J. Knowledge and Human Interests. – London : Heinemann, 1971. – 314 p.
8. Kassirer È. Opyt o čeloveke: Vvedenie v filosofiju čelovečeskoi kul'tury. Čto takoe čelovek? // Problema čeloveka v zapadnoj filosofii. – M. : 1988. – S. 3–30.

Information about the author:

Aleksandrov Denys Valentynovych
aleksandrov-denis@i.ua

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, 20 Hetmanska Street, Melitopol, Zaporizhya region, 72312, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7111-7757>